

VIKRAM CHANDRA

Dievu šokis

Romanas

12

12

Remin ton Standard

Magiškasis
Indijos realizmas

TYTO ALBA

VIKRAM CHANDRA

Dievų šokis

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Danguolė Žalytė-Steiblienė

VILNIUS 2019

Vikram CHANDRA
RED EARTH AND
POURING RAIN
Back Bay Books,
New York, 1995

Šioje knygoje aprašyti žmonės ir įvykiai yra pramanyti. Bet koks panašumas į gyvus ar mirusius asmenis yra atsitiktinis ir autoriaus nenumatytas.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 1995 by Vikram Chandra

All rights throughout the world are reserved to Vikram Chandra c/o William Morris Endeavor Entertainment, LLC

© Danguolė Žalytė-Steiblienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-400-7

... prieš

TOS DIENOS, KAI PAŠOVĖ BALTASNUKĘ beždžionę, išvakarėse Abhajus pabudo, apsipylęs prakaitu, o neapsakomas skausmas, tarsi skustuvo ašmenys, rėžė kaukolę. Jis gulėjo ir spoksojo į lėtai besisukantį lubų ventiliatorių, sulig kiekvienu apsisukimu karštame ore keliantį dulkes, nusėdančias ant kraštų. Daug vėliau atsikėlė ir klupiniuodamas, trindamas delnais veidą, nuėjo prie durų. Šiek tiek apsvaigusiomis linksmai išvykusių ir kaip iš tremties parvykusių keliautojų akimis saulės užlietame kieme išvydo motiną; su didžiausiu žlugtu, įremtu į klubą, ji nusvirduliavo raudonomis plytomis ir dingo laiptatakyje, vedančiame ant stogo. Kambaryje kitapus kiemo, kuriame stovėjo Abhajus, kaip paprastai kaukšėjo priešvaninė tėvo rašomoji mašinėlė, kurdama dar vieną neatidėliotiną pranešimą dienraščiui apie demokratijos padėtį Indijoje. Be perstojo krankė varna. Abhajus prisivertė išlįsti į baltą akinamą kaitros kvadratą, pajuto, kaip sprandą svilina saulė, ir nuskuodė į drėgną vonios kambario tamsą. Nusiplėšė drabužius, atsistojo po dušu surūdijusia galvute ir ėmė sukioti čiaupus, viltingai laukdamas. Vamzdžius sudrebino gilus požeminis gurguliavimas, dušas išspjovė kelis drungnus lašus, ir stojo tylą.

– Čia tu, Abhajau? Nuo dešimtos vandens nebebūna. Ateik pavalgyti.

Kai jis išėjo iš vonios kambario, nusiprausęs veidą ir rankas vandeniui iš kibiro, motina jau buvo padengusi pusryčiams stalą

prie virtuvės durų, o tėvas pro dvižidinius akinius plieniniais rėmeliais stebeilijo į atverstą laikraštį.

– Vis dar galėtume laimėti rungtynes, jei Parikhas rytoj taikliai atmušintų, – išmintingai ištarė ponas Mišra, – bet visi žino, kad įtampa jį dažnai sugniuždo.

– Kas tas Parikhas? – paklausė Abhajas. Pirmame laikraščio puslapyje jam krito į akis antraštės žodžiai „teroro grėsmė“.

– Bene geriausias iš naujųjų žaidėjų. Nelabai domėjaisi kriketu, a?

– Amerikos spauda apie jį beveik nerašo, – atsiliepė Abhajas. – Kada vanduo vėl atsiras?

– Pusę keturių, – atsakė motina, išnirusi iš virtuvės su karštomis parathomis*. – Ketinau tave pažadinti, bet vakar vakare atrodei baisiai pavargęs.

– Sutriko bioritmai, mama. Atsikvošėsiu tik po savaitės ar dviejų.

– Galbūt, – pasakė ponas Mišra, lankstydamas laikraštį. Abhajas pakėlė akis, nustebintas keistai pritilusio tėvo balso, ir susimąstė, kokias jo išvaizdos ir laikysenos permainas pastebėjo tėvas. Staiga kažkas krustelėjo ant stogo, ir Abhajas ištiesė kaklą, kad geriau matytų.

– Vėl ta baltasnukė beždžionė! – pratrūko jis. – Ji vis dar čia.

– O taip, – atsiliepė ponas Mišra. – Dabar ji – šeimos narė. Mrinalinė kas rytą ją šeria.

Nuo pypalo** prie namo šakos beždžionė liuoktelėjo ant stogo, nustriuoksėjo prie skalbinių virvės, vienu mostu sugriebė sari, marškinius, porą apatinių ir nudūmė atgal į medį. Įsitaisiusi ant išsikerojusių šakų, ji laukė, kol ponias Mišra užkops laiptais, padės ant stogo užtvaros dvi parathas ir pasitrauks per keturis penkis

* Neraugintos kvietinės tešlos paplotis, sluoksniuotas arba su įdaru.

** Maldyklinis fikusas (*Ficus religiosa*).

žingsnius. Tada, pasitikėdama savimi, tarsi atliktų gerai žinomą ritualą, beždžionė vėl nušokavo ant stogo, numetė drabužius, čiupo parathas ir grįžo į įprastą lapuotą buveinę. Patogiai atsitūpusi ant tinkamos šakos, ji pradėjo būti paplotį, kartais pakreipdama galvą žvilgtelėti į poniją Mišrą, kuri, susirinkusi drabužius, vėl kabino juos ant virvės.

– Ji šitiek metų jus terorizuoja, – tarė Abhajus. – Turėtumėt ką nors daryti.

– Ji tik bando užsidirbti pragyvenimui kaip ir mes visi, – atsiliepė ponas Mišra, – be to, sensta. Dabar vos pajuda, matei? Nekreipk dėmesio. Valgyk.

Abhajus vėl palinko prie valgio, bet vis atsitiesdavo pažiūrėti į pypalą, kuriame duoną kasdieninę godžiai rijo beždžionė. Net gardžiuodamasis motinos patiekalais, nuo kurių skonio jau buvo atpratęs, Abhajus negalėjo atsikratyti minties, kad žvėris, jausdamasis saugus lapuoto medžio paunksnėje, mėgaujasi valgiu labiau negu jis ir kad atsitiktinai bendras jų valgymas turi slaptą, pašaipią, kone magišką prasmę. Beždžionė pasisotino pirma ir dabar tupėjo, pakreipusi galvą į dešinę, ir suglumusi stebeilijo į šeimą apačioje. Ji pasikasė pažastį, apsisuko ir liuoktelėjo gilyn į pypalo tankmes. Stabtelėjo, pažvelgė į švarutėlį baltą namą su kvadratinium kiemu, paskui nėrė į prie jo prisišliejusios aikštės medžius.

Tą popietę beždžionė, bastydamosi miesto stogais, vėl atsidūrė medyje prie aikštės. Veikiau iš įpročio negu iš alkio ji įsirangė į pypalą ir užšoko ant stogo. Apačioje virtuvėje prie stalo sėdėjo Abhajus, gurkšnodamas iš stiklinės šaltą *nimbū pani**, ir užsikirsdamas nenuoširdžiai pasakojo tėvams apie savo keliones ir gyvenimą svečioje šalyje. Pradėjusi kaip paprastai rinkti skalbinius, beždžionė nustebo pamačiusi, kad Abhajus pašoko nuo kėdės ir nudūmė laiptais ant stogo. Beždžionė, kiek nešė senstan-

* Žaliosios citrinos sultys, praskiestos pasaldintu ir pasūdytu vandeniu su prieskoniais.

čios kojos, stryktelėjo nuo stogo ant šakos, pasičiuopus tik vieną drabužį. Po valandėlės ji sustugo iš skausmo, nes jai į užpakalį trinktelėjo ir sutrupėjo dantytas plytgalys. Stabtelėjusi tik iššiepti pageltusių dantų stogo pusėn, senoji beždžionė dingo tarp medžių kitapus kiemo.

– Ji nusinešė mano džinsus, – pasiskundė Abhajus. – Ta šunsnukė nušvilpė mano džinsus.

– O tu ko tikėjaisi? – griežtokai paklausė ponja Mišra, suerzinta netikėto smurto prieš Hanumano* padermės atstovą. – Pats nubaidei.

– Ji juos parneš? Kainavo keturiasdešimt dolerių.

– Ne, tikriausiai kur nors numes ir pamirš. Tų kelnių nebeturi.

Ji nuėjo į miegamąjį. Abhajus, lipdamas nuo stogo, staiga pajuto, kad per šonus varva prakaitas, suvokė, kad motina nepatenkinta, ir jį vėl apėmė senas paaugliškas įtūžis, sukilo apmaudas su pagiežos ir nevilties prieskoniu, savaiame atgijo seni ginčai, baimės ir niekur nepražuvusios išvykimo priežastys.

Kai per aikštę po keliais linksmų spalvų aitvarais, kurie kybojo ore beveik nejudėdami – mažučiai raudoni, žali, geltoni ir oranžiniai taškeliai beribėje mėlynėje, – nusidriekė medžių šešėlių pjūklas, Abhajus suko milžinišką ratą, lipdamas per žolės kuokštus, aplenkdamas basų berniūkščių, ištisai žaidžiančių kriketą, komandas. Į pietus, žmonių prisigrūdusiuose Džanakpuro skersgatviuose ir turguose, laukė praeitis, nekantraudama priminti jam senus draugus, pusiau pamirštus garsus ir kvapus. Bet Abhajus dvejojo, graužiamas jausmo, kad jo nebuvo kelis šimtmečius, ne ketverius metus, baimindamasis to, ką galbūt ras tykant prabėgusių dienų šešėliuose, ir staiga pajuto, kaip nuo jo pamažu tolsta, traukiasi siela, palikdama

* Hinduizmo dievas beždžionė, beždžionių kariuomenės vadas.

jį abejingą ir išsiblaškiusį. Stebėjo save tarsi iš paukščio skrydžio, matė, kaip, apsukęs du didelius ratus, vėl plumpina prie baltojo namo. Tarytum sapne regėjo save kalbantį su tėvais ir valgantį vakarienę. Daug vėliau ramiai žiūrėjo į save besirausiantį spintos užkaboriuose, metantį į šalį pageltusius komiksus ir kadaise mėgtus romanus ir galop išnyrantį su vaikišku ginklu: slankiojanti spyna, 22 kalibras, ginklas miniatiūrinis, tačiau elegantiškas ir mirtinas. Rankos glosto jį, delsia, čiuopia lygų melsvai juodą plieną, liečia sunkaus medžio linijas ir tikrina mechanizmo veikimą, spragt KAUKŠT, rankos, priklausančios žmogui, kurio Mišrų šeima nepažįsta, rankos, kurios deda glotnius auksinius šovinius į dėtuve, spragt spragt spragt, rankos, priklausančios svetimam. Svetimasis sėdi ant kėdės prie lango, atsargiai laikydamas šautuvą, ir spokso į stogą. Tolumoje, dykvietės pakraštyje, sustūgsta šakalas, jam atsiliepia miesto šunys, bet nė žymės, kad figūra prie lango juos girdi.

Beždžionę, patogiai įsispraudusią tarp šakų banjano* viršūnėje, pažadino pirmieji saulės spinduliai, sušildę nugarą, ir netikėta tuštuma paširdžiuose. Ji miglotai prisiminė, kad buvo alkana, saulei leidžiantis paskutinį kartą, bet smūgis plytgaliu jau buvo beveik ištirpęs pilkoje vienalytėje praeities migloje. Beždžionei gurgė pilvas, ir ji miesto medžių viršūnėmis ir stogais nuskuodė prie baltojo namo aikštės pakraštyje, kur paprastai be didelio vargo išsireikalaudavo sočiai paėsti. Sienų viršus jau švytėjo sodriai rožine spalva, bet namas buvo tylus, o skalbinių virvė tuščia. Beždžionė nusiminusi maklinėjo ant stogo ir stabtelėjo tik apuostyti sulaužyto aitvaro liekanų. Paskui atsitūpė ant stogo krašto virš kiemo ir ėmė uosti užsilikusį silpną erzinamą valgių kvapą, sklindantį iš virtuvės. Sunerimusi krusteli, akimirksnį rausvai

* Bengalinis fikusas (*Ficus benghalensis*).

baltos sienos fone ties laiptais, vedančiais ant stogo, išryškėja jos siluetas, o tada tamsiame lange staiga pražysta plona baltos šviesos linija, ir beždžionė pajunta smūgį į krūtinę, po dešine mente, dar neišgirdusi duslaus POKŠT, dar nesuvokusi, kad atsitiko kažkas labai negero, tik šiepdama dantis ir nustebusi urgzdama; ji pajunta, kaip kažkokia jėga ją apgręžia, netikėtai išvysta raudoną saulę, rausvai baltą sieną, aptaškytą raudonių; pasaulis sukasi ir byra į gabalus, raudonus ir baltus, raudonus ir baltus, kita siena akinamai geltona, ji svirduliuoja į šoną, kraštas, paslysta, suklumpa, lėtai šliuožia, iš paskutiniųjų kabinasi į stogo kraštą, bet jėgos išsekusios, o pusiausvyra prarasta, ir beždžionė krinta sukdamasi, o kol sukdamasi krinta, jai prieš akis šmėkšteli visiškai nepažįstamas vaizdas, visiškai nebeždžioniškas paveikslas, raudonas ir baltas, raudonas ir baltas, akinamai geltonas, trys tūkstančiai iečių, kanopų dundesys, o paskui beždžionė žnekteli ant raudonų plytų ir be garso išsitiesia kiemo pakraštyje.

Abhajus, nešinas šautuvu, priėjo prie nejudančio gauruoto kūno, sustojo ir mirkčiodamas spoksojo į kailyje krauju paplūdusią skylę. Po valandėlės į lauką iš tamsių namų išlėkė tėvai, trindami užmiegotas akis.

– Abhajau, ką tu padarei? – suaimanavo ponija Mišra.

– Abhajau, juk žinai, kad už penkių minučių kelio nuo čia stovi Hanumano šventykla. Jei žmonės sužinos, kils riaušės!

– Ji dar gyva?

– Rodos, taip. Padėk man įnešti ją į vidų.

Abhajaus širdis staiga pradėjo neramiai plakti, ausyse ėmė spengti. Jis žiūrėjo, kaip tėvai kelia suglebusį žvėrį ir neša į tėvo kabinetą. Į lauką išėjo motina, paskui pro jį nuskubėjo atgal su garuojančiu puodu, kurį vos panešė. Kaupinas priekaišto akis buvo nusukusi, bet jis stovėjo nustėręs, šautuvo buožė rankoje buvo kieta ir sunki, o suglumęs, nepatiklus žvilgsnis įsmeigtas į raudonas dėmes raudonoje žemėje.

Devynias dienas ir devynias naktis beždžionė gulėjo be sąmonės. Jos krūtinė buvo apvyniota medvilniniais tvarsčiais, akys užmerktos. Ponia Mišra vilgė jai lūpas į pieną pamirkytomis nosinėmis, o ponas Mišra vaikštinėjo pirmyn atgal, susinėręs rankas už nugaros. Kad sužeistos beždžionės nepamatytų svečiai, kambario durys buvo uždarytos, bet prie jų dažnai stovėdavo sutrikęs Abhajus ir kraipydavo galvą. Devintą dieną beždžionė atsimerkė ir išmeigė bereikšmį žvilgsnį į lubas. Šiek tiek išsigandę Mišros atsitraukė, bet beždžionė, regis, jų nepastebėjo. Ji gulėjo stiklinėmis akimis, klaidžiodama vidinėje migloje, kurioje vienas paskui kitą slinko seniai prabėgusio gyvenimo skutai, susidurdavo ir susiliedavo atvaizdai, sukurdami esybę, margą nedarnų niekį, sapną, būtybę, vardu Parašaras*. Aš žinau. Aš esu jis. Aš esu beždžionė. Aš esu perregimas mechanizmas, kuris kadaise buvo žmogaus kūnu ir vadinamas Parašaru, arba Sandžajum. Aš esu jis, aš grįžau iš fantasmagoriško mirties krašto ir gyvuliško nesuvokimo ūkanų.

Jaučiau, kaip siela pamažu įgauna pavidalą, formą. Kasdien prisimindavau vis daugiau, kasdien vis daugiau suprasdavau. Iš pradžių gulėjau paralyžiuotas ir vos išžiūrėjau vyrą ir moterį, kurie palaikė man gyvybę. Kai akys prašvito, pamačiau, kad jie vilki drabužiais, kurių pavadinimų nežinojau, bet jie atrodė keistai pažįstami. Nėlabai supratau, kodėl jų veiduose atsispindi baimė, ir iš paskutiniųjų stengiausi pasakyti, kad esu Sandžajus, gimęs geroje brahmano šeimoje. Tačiau iš galugerklio sklisdavo tik urzgimas, ir jie išsigandę atšokdavo. Matote, tada, kliedėdamas, ištiktas šoko, aš įsivaizdavau, kad mane vis dar gaubia žmogaus kūnas, kurį taip puikiai pažįstu: du randai kaktoje, gražiai krintantys balti plaukai ir kairė ranka be piršto. Taigi gulėjau suglebęs, o man prieš akis kilo migloti vaiz-

* Viena aukščiausių brahmanų pokasčių, dažnai ir pavardė.

dai, ir aš išvydau šmėkščiojant veidą, dažnai, platų malonų veidą liūdnomis akimis ir ryžtingu smakru, žilstančiomis žandenomis, oi, Sikandarai mano, tos liūdnos liūdnos akys... mačiau jį ir daug kitų neryškių dalykų. Šešioliką dieną suvokiau, kad galiu judinti kairę ranką. Lėtai, įsitempęs pakėliau ranką nuo minkšto audeklo, ant kurio ji ilsėjosi; pamažu, besidaužančia širdimi – veikiausiai žinojau, dar nepamatęs kailio ir gelsvai rudo kūno – prikišau ją prie nejudančios galvos, išvydau, ir man kraujas sustingo gyslose. Tuomet prisiminiau paskutines klaikias akimirkas, prisiminiau savo mirtį, siaubingą ėjimą per lietų ir tamsią figūrą, žingsniuojančią šalia. Žinojau, ką padariau ir kas įvyko, kuo tapau. Prikišau ranką prie akių ir visiškai abejingai apžiūrėjau sutrūkinėjusią delnų odą, susivėlusį kailį ir mažus juodus nagučius. Perbraukiau ranka per snukį, čiuopdamas po gaurais skruostikaulius ir atsikišusį žandikaulį, nuožulnią kaktą ir nelygius dantis. Sukaupęs visas jėgas, pakėliau galvą ir apžvelgiau kambarį; pirmiausia pamačiau dramblio kaulo statulėlę ant stalo, dailiai išdrožtą kovos vežimą, traukiamą šešių žirgų, ir karį su vežėju po Hanumano vėliava; išvydęs tą pažįstamą atvaizdą, trumpam nusiraminau, bet paskui išvydau kambarėje lentynas, prigrūstas knygų, keistą baltą neapsakomai greitai virš galvos besisukančio ventiliatoriaus žvilgsį, tokius pat keistus paveikslus ant sienos ir tada suvokiau, kad esu labai toli nuo namų. Siaubo apimtas, bandžiau stotis, bejėgiškai braižydamas nagais paklodę, unkšdamas. Man pavyko apsiversti, pajutau, kad krentu, ir žnektelėjau ant kietų vėsių grindų. Neaiškiai suvokiau kažkieno mane keliančias rankas. Vyzdžiai susiaurėjo, aš neriau į ilgą tamsų koridorių, ir vėl tamsa.

Kūnas pamažu atgavo jėgas, o aš vis labiau grimzčiau į miglotą nejautrą, sukeltą baimės, neįprastumo ir nežinomybės siaubo. Negalėdamas pasikalbėti su geradariais, ištarti hindi ar anglų kalbos

garsų beždžionės gerkle, tupėdavau, susitraukęs į kamuoliuką, sustingęs, ir klausydavausi keistų jų kalbos intonacijų ir nuostabių, nesuprantamų dalykų, apie kuriuos jie šnekėjo. Trumpai drūtai, mano padėtis buvo bjauri. Be abejo, kadaise aš pareiškiau, kad niekinu žmogaus būtį, ir troškau paprasto ir ramaus gyvenimo, apriboto julsėmis, bet įstrigti gauruotame dabar jau nepažįstamame kūne, sveiko proto, su nuovoka, tačiau negalėti kalbėti ir nedrįsti užmegzti ryšio iš baimės išgąsdinti – siaubinga dalia. Sugalvosiu įmantrų kaip senovės rašytojų palyginimą: mano siela nerami blaškėsi kaip tigras, atsidūręs tarp degančio miško ir siautulingos upės; dabar labai džiaugiausiu savimonės dovana, bet būgštavau išbandymų ir atradimų, kurių, be abejo, neišvengsiu šiame keistame naujame pasaulyje. Kol kas man pakako tupėti kambario kampe, žiūrėti ir klausytis. Netrukus sužinojau, kad moters vardas – Mri-nalinė. Ji buvo žilstelėjusi, juki, apskritaveidė, grakšti iš prigimties ir priminė mano motiną. Jis, Ašokas Mišra, buvo aukštas, tvirtai sudėtas, pliktelėjęs, romus, plačios vangios šypsenos ir kryptuojančios eisenos. Iš jų pokalbių supratau, kad abu buvo mokytojai, dabar jau pensininkai, ir gyvena šiais laikais vanaprastha ašramą* atitinkantį tarpsnį, daugmaž atsikratę nuolatinės atsakomybės ir žemiškų rūpesčių. Be įgimtos pagarbos guru, mokytojams, aš netrukus pamėgau šią ramią, meilią porą. Net tokiam kaip aš malonu matyti drauge pasenusius sutuoktinius, kuriems vis dar gera būti kartu, kurie palaiko vienas kitą po ilgų bendro gyvenimo metų. Matyt, kad ir nenoromis, aš išsidaviau, ką jiems jaučiu, gal laikysena, gal žvilgsniais, nes jie ėmė nebe taip manęs bijoti. Netrukus jie, likę vieni kambaryje su manimi, nebepaisydavo manęs ir dirbdavo įprastus darbus, ko gero, tapau savotišku naminiu gyvūneliu.

Dvidešimt devintą dieną Ašokas sėdo prie rašomojo stalo ir nutraukė apdangalą nuo keisto juodo prietaiso, kuris, kaip vėliau

* Trečias iš keturių žmogaus gyvenimo etapų, kai pamažu pradedama trauktis iš pasaulio.

sužinojau, buvo rašomoji mašinėlė. Tačiau tuo metu smalsiai stebėjau iš kampo, kaip jis deda į ją popieriaus lapą ir ima barškinti pirštais per klavišus tarsi muzikantas, grojantis keistu instrumentu, šiek tiek giminingu tablai*: kaukšt kaukšt, kaukšt kaukšt. Popierius kilo į viršų, užsirietė, ir aš net iš toli atpažinau raides kalbos, už kurios išmokimą taip brangiai sumokėjau. Susidomėjęs stryktelėjau ant žemės ir priėjau prie mašinėlės; Ašokas pašoko ir ėmė trauktis atbulas. Aš liuoktelėjau ant stalo ir apėjau juodąjį prietaisą, braukdamas nagais per klavišus su įspaustomis auksinėmis raidėmis. Lengvai paliečiau klavišą ir viltingai laukiau. Nieko neįvyko, ir aš pabandžiau dar kartą. Ašokas šypsodamasis atsargiai prislinko arčiau, ištiesė dešinę ranką, bakstelėjo smiliumi į klavišą, ir popieriuje atsirado raidė „a“. Šis keistas žaislas man patiko, negalvodamas paspaudžiau klavišą, ir greta „a“ stebuklingai pasirodė „š“; apsvaigęs ėmiau daužyti letenomis klavišus ir pamačiau, kaip popieriaus lape ryškėja hieroglifai: „ašesuparašaras“. Ašokas vis labiau triko; akivaizdu, kad kaip beždžionė aš elgiausi pernelyg protingai. Per greitai išmokau spausdinti. Pasilenkęs jis įsmeigė akis į popieriaus lakštą. Tuo metu aš karštligiškai ieškojau tarpelių tarp žodžių paslapties, spaudydamas klavišus ir linguodamas iš susijaudinimo. Galop atsilošiau ir pabandžiau prisiminti, kaip virš klavišų šokinėjo Ašoko rankos. Pakėliau į jį akis ir mostelėjau į mašinėlę, prašydamas ką nors išspausdinti. Jis išblyško, bet aš buvau taip susijaudinęs, kad nebegalėjau sustoti. Jis pasilenkė į priekį ir išspausdino: „Kas tu?“ Svyravau, bet aš jau buvau įbridęs į pavojingus, sūkurīgus žmonių bendravimo vandenį, vėl sugundytas tam tikrų žinių ir nežinios jaudulio. Kelio atgal nėra. Pasilenkiau į priekį.

„aš esu parašaras.“

* Du būgneliai, mušami rankomis.

Kai Ašokas, baltas kaip popierius, išbėgo iš kambario, susmukau ant kieto medinio stalviršio staiga išsekęs. Prisitraukiau kelius prie krūtinės ir leidau mintims laisvai plaukti, skausmingai ilgėdamasis ir būgštaudamas to, kas paaiškės per kelias artimiausias minutes, nuogaustaudamas dėl mįslingų pragaiščių ir painiavų, kurios yra Kalos, Laiko, vaikai. Mintyse išsirinkau vaizdą ir laikiausi jo įsikibęs – raudona ir balta, raudona ir balta, ant bambukinių iečių su tviskančiais, aštriais kaip skustuvas plieniniais antgaliais plazda trys tūkstančiai vėliavėlių, girgžda oda, dunda kanopos; trys tūkstančiai neapsakomai išdidžių vyrų geltonais – atsižadėjimo ir mirties spalvos – drabužiais; žemė sveikindama barsto juos dulkėmis, o priešais radžpūto* grandšarviais joja žmogus, pavadintas Sikandaru atminimui legendinio pamišėlio graiko, kuris su kariuomene bastėsi po platųjį pasaulį, ieškodamas žodžiais neišreiškiamos svajonės tūkstančio mūsų laukų kraujyje ir purve; net vaizdai, kurių laikosi įsikibęs mūsų protas, gimdo naujas istorijas, iš visų aliai vienos istorijų kyla naujos istorijos, mane sykiu vilioja ir gąsdina ši įvairovė; aš garbinu šiuos trisdešimt tris milijonus tris šimtus trisdešimt tris tūkstančius tris šimtus trisdešimt tris dievus**, bet keikiu juos už jų šokio apstybę; esu priverstas įžvelgti šio įmantraus pertekliaus prasmę, ir aš mėgaujuosi juo, bet ilgiuosi paprasto vienakrypčio gyvūnų gyvenimo, neapsunkinto praeities... bet jau per vėlu, nes prie manęs palinko Mrinalinė, Ašokas ir tamsus liesas kažkur matytas veidas, susirūpinę, pagarbūs ir išsigandę.

– Kas tu, Parašarai?

Aš prisiverčiau atsikelti ir išspausdinau: „kas jis“.

– Mano sūnus, Abhajus. Bet kas tu?

Abhajaus akys kupinos mano jau kadaise matyto siaubo – tai

* Hinduistų karių kasta.

** Indai mano, kad tiek yra hinduizmo dievybių, kurios visos mėgsta šokti, ir ne vien dėl pramogos. Šivos šokis – visatos kūrimo ir naikinimo būdas.

beprotybės, apčiuopiamo pamišimo, neįmanomų įvykių, kuriems tapus įmanomais, smegenys gali suminkštėti kaip supuvęs granatas, baimė. Beveik palūžęs, jis vaikščiojo aplink mane, trindamas galvą. Skubiai išspausdinau:

„nebijokite manęs. aš sandžajus, gimiau geroje brahmanų šeimoje. atitekau jamai tūkstantis devyni šimtai vienuoliktai metais, arba, pagal anglų kalendorių, tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt devintais metais. be abejo, dėl blogos karmos, sukauptos per tą gyvenimą, atgimiau šiuo pavidalu, o sužeistas atsipeikėjau. aš nelinkiu jums blogo. esu labai pavargęs. aš ne piktoji dvasia. prašom padėti man nueiti iki lovos.“

Išsekęs gulėjau lovoje, negalėdamas užmerkti akių, mat mane pakerėjo mintis apie pasaulį už šių namų sienų. Mostu parodžiau Ašokui atnešti mašinėlę; kai tik jis padėjo ją šalia manęs ant baltos paklodės, ėmiau karštligišškai spausdinti: „kur aš. koks čia pasaulis. kurie dabar metai.“

Akivaizdu, kad popietė prabėgo greitai, nes Ašokas ir Mrinalinė tyliai pasakojo man apie šio laiko stebuklus, ir kol jie tapė vaizdą pasaulio, pertekusio rojaus malonumų ir pragaro baisių, mane apėmė baimė ir nuostaba. Abhajas klausėsi tylomis, įtemptai stebėdamas, kaip tėvai kalbasi su gyvūnu; jis dažnai nusisukdavo ir apžvelgdavo kambarį, tarsi nesuvoktų, kurioje netikėtai priešiškos visatos vietoje atsidūrė. Galop lauke ant plytų nusidriekė šešėliai, o aš gulėjau priblokštas, protas nebepajėgė suprasti, dabar nebesuprato net Mišrų tariamų žodžių; išvargęs jau ruošiausi prašyti jų nutilti, kai į pokalbį įsiterpė plonas spigus balselis:

– Dėde Mišra *dži**, nutrūko mano aitvaro virvutė, ir jis įstrigo pypalo šakose, ar negalėtumėt...

Šiuos žodžius ištarė kokių devynerių dešimties metų mergytė

* Pagarbus kreipinys (*hindi*).

dukslia balta kurta* ir juodais šalvarais**. Įžengusi pro duris, ji sustojo kaip įbesta ir linksmai nusišypsojo.

– Beždžionė! Ji jūsų, Abhajau *bhai****?

– Ne, – atšovė Abhajus. – Ne mano.

– Eime, Saira, – tarė Ašokas, bandydamas atitraukti jos dėmesį, bet Sairai pasidarė smalsu, ji akivaizdžiai buvo labai protinga mergytė itin ryžtinga mina. Aplenkusi Ašoką, ji priėjo prie lovos ir iškart įsmeigė guvias akis į rašomąją mašinėlę ir tvarsčius.

– Ji sužeista? Aš...

Ji staiga nutilo, bet mane sužavėjo aitvaro virvutė: ją, suvyniotą į kamuoliuką, Saira laikė kairėje rankoje. Ištiesiau leteną ir paliečiau nukarusį atspurusį galiuką. Pamažu suvokiau, kad namus it antklodė apsiautė tyla – nebegirdėjau nei paukščių čirškimo, nei tolimų duslių blokšto smūgių; nukreipiau žvilgsnį nuo virvutės ir pastebėjau, kaip pašiorpo Sairos rankos oda; pakėliau akis į duris, nusmelkė iki pat paširdžių, krūtinę pervėrė skausmas – ore sklandė tamsiai mėlyni sūkuriai, iš tirštėjančio oro tarpduryje susidėliojo milžiniška žalia figūra, supratau, kad manęs vėl atėjo Jama****. Jama žalia oda ir juodais kaip anglis plaukais, stiklinėmis žerinciomis tamsiomis akimis ir riestais ūsais, Jama, nenugalimasis ir baisusis, Jama, kuris joja siaubingu juodu buivolu, Jama, kuris vaikščioja po visus tris pasaulius, keldamas baimę.

– Mes ir vėl susitinkame, Sandžajau, – kaip visada banaliai prabilo Jama, žengdamas į vidų.

Aš tylėjau. Pastebėjau, kad visas kambarys smalsiai žiūri į mane. Saira nosisuko, palinko prie rašomosios mašinėlės ir ėmė skaityti, ką parašiau per keistą pokalbį, kai jos čia dar nebuvo.

* Palaidinė be apykaklės.

** Plačkelnės.

*** Brolis (*hindi*). Paplitęs kreipinys.

**** Mirusiųjų pasaulio valdovas. Trys pasauliai – dievų, žmonių ir demonų.

– Jie manęs nemato, – tarė Jama. – Matai tik tu. Vaikas buvo kažką pajutęs.

– Ko tau reikia? – atžariai paklausiau, ir mano draugai, kurie viso labo girdėjo beždžionės urzgimą tuščioje erdvėje, nesmagiai sukručio. Saira trūktelėjo Abhajų už rankovės ir pradėjo kažką šnibždėti jam į ausį.

– Ko aš noriu? Ko aš noriu? – piktdžiugiavo Jama. – Turbūt juokauji. Be abejo, pajutai, kad skauda krūtinę ir traukia pilvą. Tu jau sena beždžionė, Sandžajau, ir, nors kulka maža, jos pakako. Atkreipk dėmesį, pats tavęs atėjau. Aš, Mirties viešpats. Neatsiunčiau tarnų paimti tavęs, seno ir gerbiamo priešininko.

– Jau?

– Jau. Ir taip gavai daugiau, negu nusipelnei – žmogaus sąmonę. Atsitiktinumas, kurio, tiesą sakant, pats nesuprantu.

– Kuo?

– Turi omeny, kuo atgimsi dabar? – jis griausmingai nuskvatojo, rodydamas didelius baltus dantis. – Kurioje gyvenimų rato vietoje atsidursi kitą kartą? Palypėsi aukščiau ar nuslysi dar žemiau, nes staiga parodė iltis sena piktadarybė? Nežinau, Sandžajau. Karma ir dharmas yra mechaniniai dėsniai, įsiūti į didįjį kosmoso audinį, jų veikimas slėpiningas, pats žinai: nepermaldujamų skaičiavimų rezultatų numatyti neįmanoma, kiekvienas veiksmas sukelia karmos pliūpsnį, sveriamą tomis neperprantamomis svarstyklėmis; kas žino, kas gali suprasti neižiūrimus dharmos kelius... bet tu, be abejo, buvai netikusi beždžionė, Sandžajau. Užuoat elgęsis kaip dera beždžionei, tu nuolat verždavaisi į žmonių būstus, prašyte prašydavaisi sugaunamas ir vienaip ar kitaip grąžinamas į šių netašytų, bet, ką čia slėpti, žavių būtybių visuomenę. Viename gyvenime leidaisi sugaunamas kažkokio kunigaikštuko medžiotojų ir švaistei laiką, džiugiai linksmindamas išlepusius jaunus karališkosios šeimos narius; kitame susidėjai su aklu šventuoju, todėl garsas apie jo stebukladarystes dar labiau

pasklido, ir jis visada turėjo iš ko girtauti ir ištvirkauti. Visuose beždžioniškuose savo gyvenimuose tu nekreipei dėmesio į gėntainius ir slapstydavaisi prie ventiliatorių ir langų, klausydamasis kitos padermės šnekos; negi nepastebėjai, kaip lengvai supratai šitų savo draugų žodžius? Kažkurioje tavo sielos kertelėje visi tie gyvenimai paliko nuosėdų – žinių, kurias įgijai nejučiomis, todėl tavo kalba dabar – keistas gyvų žodžių, negyvų posakių ir tuščių seniai pamirštų frazių kratinys.

Pasak senovinių legendų, visų trijų pasaulių gyventojai paprastai Jamos vengia. Sunku nerūpestingai plepėti su esybe, kuri už juosmens užsikišusi mirtiną sidabrinę kilpą; taigi, kai jam pasitaiko proga pasišnekučiuoti, jis nežino saiko.

– Geriausiu atveju – vėl beždžionė, – baigė kalbėti Jama, neslėpdamas piktdžiugos (aš per dažnai jį apgaudavau). – Blogiausiu atveju... kas žino? Kirstukas? Laimingas krabas audringos jūros dugne? Kaip manai?

Tada aiškiai suvokiau, kas manęs laukia – vienas gyvenimas po kito drumzlinuose vandenyse, pilnuose pavojų, nuo kurių teks bėgti, ištisa amžinybė bežadės nevilties, kankinamam dvynių demonų – alkio ir baimės, o blogiausia – nesupratimo, savimonės nebuvimo, kurių kadaise troškau, nepabaigiamybė; sukaupęs pasuktines jėgas, išsiritau iš lovos ant grindų ir skubiai nušliaužiau į tamsų palovį. Gulėjau tenai švokšdamas ir žiūrėdamas, kaip milžiniškos Jamos pėdos auksiniais sandalais artinasi prie lovos ir sustoja šalia tvirtos ir nepajudinamos kaip kolonos; paskui, paskui kaip gyva išsiritė subangavo plona sidabrinė kilpa – tarsi žaislinė, tarsi nekenksminga – ir pradėjo slinkti po lova, pliaukšėti ir vingiuoti iš vienos pusės į kitą, ieškodama manęs, vis labiau artėdama. Užsimerkiau: Rama, padėk man; Višnau, meldžiu tavo globos; Šiva, viešpatie, einu prie tavęs nulenkęs galvą; pajutau, kaip skruostą nutvilkė oro srovė – mirties kilpa šliaužė artyn; Hanumanai, geriausias iš beždžionių, poetų gynėjau, esu tavo pader-

mės, susijęs su tavimi kraujo ryšiais, padėk man; pajutau smarkų gauruotą smūgį per dešinę skruostą, kažkokį ilgą ploną daiktą – mirtis, mirtis, mirtis. Laukiau, kol pradės traukti ir siela greitai atsiskirs nuo kūno, bet kažkas gauruotas vėl šiurkščiai skėlė man antausį, dabar per kairį žandą. Šiurkščiai? Kilpa sidabrinė ir gundomai švelni kaip šilkas, ji paliečia tave maloniai ir viliojamai kaip meilužė; atmerčiau akis.

Priešais tupėjo sena balta beždžionė ir šmaukšėjo uodega. Pačiu laiku palenkiau galvą, kad ji man neužtvotų dar kartą, ir jau buvau besižiojās kažką sakyti, bet ji pridėjo pirštą prie lūpų ir atkišo landžiajai kilpai smilių. Ši nekantriai šoko į priekį, ap-sivijo liesą pirštą, užveržė ir įsitempė. Pritrenktas žiūrėjau ir lau-kiau, kad keistoji beždžionė pastips. Nieko neįvyko. Pamačiau, kaip Jamos kojos artėja prie lovos – puikiai įsivaizdavau jo su-glumusį veidą, nes kas gali atsispirti sidabrinei kilpai? – o pas-kui jis įsispyrė ir, sukaukęs milžiniškas jėgas, patraukė už virvės. Beždžionė, be jokio vargo atsilaikiusi prieš Jamą, supraskit, prieš Mirties viešpatį, tarsi jis būtų vaikas, atsuko galvą žėrinčiomis akimis į mane ir juokdamasi pamerkė, ir tada aš supratau. O Ha-numanai, tu esi geriausias iš beždžionių, ištikimiausias iš draugų, silpnųjų gynėjas, poetų globėjas – tu esi amžinas, nemirtingas, o vėjo sūnau, stipriausias iš stipruolių. Šloviniu tave.

Seniai seniai, antrojejo pasaulio epochoje, kai žmonės galėjo su-sikalbėti su gyvūnais, o didieji išminčiai dar gyveno tarp mūsų, viešpats Rama kariavo didį karą su demonų karaliumi Ravana, ir Hanumanas, vėjo sūnus, kovojo Ramos pusėje. Praėjus daugeliui metų po pergalės, Rama pajuto, kad per jo pasaulį slenka Kalos šešėlis, ir atsisveikino su sielvartaujančiais Ajodhjos gyventojais. Hanumanas irgi atvyko atsisveikinti, nukrito iš dangaus kaip per-kūnas, ir tada Rama jam pasakė: „Kol vyrai ir moterys pasakos

tavo istoriją, tol gyvensi nesunaikinamas ir neįveikiamas.“ Hanumanas tebegyvena žaliuose Himalajų šlaituose, o jo jėgos kas dešimtmetį padvigubėja, nes senelės ilgomis vasaros popietėmis seka anūkams sakmes apie jo žygius, apie Hanumaną ištikimąjį ir nepalaužiamąjį, Hanumaną, kuris dabar išsoko iš palovio, pikt-džiugiškai tarškėdamas. Jis nusiplėšė kilpą nuo piršto ir stryktelėjo ant staktos, nuo jos – ant rašomojo stalo, paskui – ant knygų lentynos, persivertė ore per galvą ir išsišiepęs atsitūpė ant grindų.

– O, – tarė Jama. – Čia tu.

– Aš, – atsiliepė Hanumanas, ir jį ištiko juoko priepuolis. Aš išropojau iš palovio ir susigūžiau už jo, nes sidabrinis lankelis, tabaluojantis Jamai prie juosmens, vis dar kėlė man baimę.

– Netikęs pokštas, – griežtai pareiškė Jama. – Pasitrauk. Jo valanda išmušė.

– Dar ne, didysis valdove, – vergiškai nuolankiai atsiliepė Hanumanas, palenkdamas galvą. – Duok jam dar truputį laiko šiame atšiauriame pasaulyje; jis nepabaigė visų darbų.

– Neįmanoma. Pasitrauk.

– Jis mano gėntainis.

– Beždžionės galų gale irgi priklauso man. Traukis.

– Jis poetas.

– Šie ypač linkę keliauti į mano karalystę.

– Jis poetas, kuris šaukėsi mano pagalbos.

– Eiliakalys, besišaukiantis nukaršusio miško žvėries, – prunkštelėjo Jama. – Pasitrauk.

– Ar žinai, kas aš esu, Jama? – sušnypštė Hanumanas atsitiesdamas ir staiga pasidarė daug aukštesnis už sielvartingąjį dievą, raudonos lūpos atvipo, atidengdamos pageltusius dantis, po baltu kailiu kaip storos virvės slankiojo raumenys. – Aš esu Hanumanas; aš gyvas vyrų ir moterų balsais ir vaikų sapnais. Aš tau nepaklūstu. Man nė motais tavo šiurkščios pašaipos ir menkos užgaulės.

Hanumanas urgzdamas ištiesė ranką, ir Jama skubiai žengte-

lėjo atgal. Valandėlę juodu tylėdami žiūrėjo vienas į kitą, aš pajutau, kad net oras sustingo. Paskui Jama nutaisė šypseną.

– Tai ką darysim? – tarė jis. – Negaliu jo lyg niekur nieko paleisti. Neįmanoma.

– O, jis turi tau ką pasiūlyti, – raminamai ištarė Hanumanas, vėl mažas ir bičiuliškas. – Jis poetas. Jis ruošėsi jiems papasakoti, kas jam nutiko; savotišką sakmę.

– Nenoriu žinoti, kas jam nutiko, – atšovė Jama. – Kai ką pats mačiau. Visi jie ateina pas mane. Aš žinau, kas buvo.

– Aš nepasakosiu, kas buvo, – karštai išmiksėjau. – Aš meluosiu. Sukursiu gražiausių spalvų sapną, aistros ir džiaugsmo darinį, didžiausią pramaną, kuris pralinksmins, pamokys ir apšvies. Aš sukursiu Didįjį Indišką Melą.

– Per lengva, – spyrėsi Jama. – Aš nereiklus klausytojas. Mane nesunku sudominti. Man tinka viskas, kas atitraukia dėmesį nuo darbo, kurį kasdien privalau dirbti. Ne, per lengva.

– Tada aš linksminsiu ir tave, ir juos, – tariau, pasiryžęs viskam, ir mostelėjau Abhajaus, Ašoko, Mrinalinės ir Sairos pušėn. – Tai puikūs klausytojai, išsilavinę ir išrankūs, kilniaširdžiai ir įžvalgūs. Ar dabar galime lažintis? Tarkim, tarkim, neteksiu dalies klausytojų ir tada palydėsiu galvą. Tarkim, dalis jų, pusė, nuobodžiaudama nusigręš, tada tebūnie jūros dugnas.

Turiu prisipažinti, kad kalbėjau gerai neapsvarstęs. Buvau apkiausęs iš baimės, aptižęs ir neapdairus. Tada būčiau pastatęs ant kortos karalystes, auksą, meilę, bet ką už valandėlę brangiojo supratimo, kad esu gyvas ir gyvenu. Tada negalvojau apie pabaisą, su kuria netrukus susidursiu akis į akį, apie siaubingąjį priešininką – publiką. Tačiau Jama, regis, suvokė, kad aš patekau į spąstus. Jo lūpa sutrūkčiojo.

– Puiku, – tarė jis, – puiku. Sakykim, pusė klausytojų bent akimirką nuobodžiauja – mirties nuosprendis. Sakykim, po tris valandas kas vakarą.

– Palauk palauk, – įsikišo Hanumanas. – To jau per daug. Tarkimės dėl sąlygų.

Kol juodu kuždėjosi, kol įvairūs siūlymai suko ratu tarsi kovos vežimai, atkreipiau dėmesį, kad mano būsimoji publika, mano prisiekusieji, suglumę spokso į mane. Užsiropščiau ant lovos ir išspausdinau trumpą pastarųjų įvykių apžvalgą. Manau, neverta aprašyti jų veidų išraiškų, kai baltame popieriuje pasirodė žodžiai ir sakiniai; pakaks pasakyti, kad Abhajus apėjo kambarį, kažko ieškodamas ore virpančiais pirštais, ir, žinoma, nieko nerado. Galop jis atsistojo priešais, sugniaužęs kumščius.

– Tai beprotiška, – sušnibždėjo. – Pamišėliška. Negi aš su tavimi kalbuosi?

– Ko jūs taip išsigandot, Abhajau *bhai*? – irzlakai paklausė Saira. – Hanumanas čia.

Hanumanas atšokavo prie manęs.

– Taigi, – prabilo jis, – kaip tau tokios sąlygos? Kasdien po dvi valandas savo pasakojimu turi sudominti mažiausiai pusę klausytojų. Jei kurią nors akimirką aš nuspręsiu, kad didesnė pusė publikos nuobodžiauja ilgiau kaip penkias minutes, būsi nubaus-tas. Nuobodulys apibrėžiamas kaip vidinė būsena, atpažįstama iš tokių požymių kaip neramus muistymasis, plepėjimas su kaimynais, žaidimas batraiščiais ar kitais daiktais, užmerktos akys, knapsėjimas... Sutinki, kad būčiau teisėjas?

– Tu esi Hanumanas, geriausias iš beždžionių. Sutinku.

– Puiku, – nusišypsojo Hanumanas. – Pradėsime rytoj. Mūsų draugas lieps savo raštininkams sudaryti sutartį, kurią mes atidžiai perskaitysime prieš pasirašydami.

– Skaitykite, kiek norite, – tarė Jama. – Mano raštininkams nieko neprikiši. Grįšiu rytoj šeštą. Būk pasiruošęs.

Jis mostelėjo ranka, tarsi kirstų gyvatė, ir kampe atsirado didžiulis juodas sostas kvadratiniais kampais ir griežtomis linijomis; jis buvo juodas kaip tuščia erdvė, vos pastebimai nu-

sėta tolumoje žibančių žvaigždžių dulkėmis. Jama išėjo iš kambario.

– Triukai, – atsiduso Hanumanas, – triukai ir maskaradiniai kostiumai, daugiau jis nieko nemoka. Ką gi, gerai išsimiegok. Gerai pagalvok. Rytoj grįšiu.

– Ačiū, – padėkojau aš, lenkdamasis Hanumanui, savo draugui ir užtarėjui.

– Nėra už ką, nėra už ką, – atsiliepė šis. – Tu esi poetas, o aš – tavo draugas.

Ir dingio, išlėkė pro pravirą langą.

Buvau pavargęs. Man reikėjo pagalvoti. Skubiai pranešiau kitiems, kad rytoj turėsiu pasakoti. Abhajus vėl ištiesė ranką, ieškodamas apčiuopiamo įrodymo, kad kampe tikrai stovi Jamos sostas, ir vėl jo pirštai, nieko nepajutę, braukė per paviršius, kuriuos galėjau matyti tik aš.

Vėliau gulėjau, negalėdamas užmigti, ir klausiausi svirplių ir vėjo šiurenamų žolių už lango, kartais žvilgtelėdamas į juodą sostą kampe, juodesnės tamsos skiautę tamsoje; giliai viduje mirgėjo neryškūs deimantiniai šviesos taškeliai; bandžiau mintimis grįžti į praeitį ieškoti prisiminimų, kuriuos galima paversti pasakojimu, bet galėjau galvoti tik apie pasaulio gausą, jo dosnią žalumą – malonų lėtai besiskleidžiančių didžiojo lapenio žiedų kvapą, varlių kvarkimą, sidabrinę mėnesieną ir paslaptinius šešėlius, siūbuojančias medžių viršūnes ir balsų aidą naktį, stangrų ir raminamą švelnaus klubo linkį delne. Užplūstas jausmų, mažčiau: mes esame palaiminti, kaip keista, kad galime išmokti nekęsti net šito, kad mes atsisakome šių dovanų ir ieškome išsivadavimo; paklodė po manimi vėsi ir minkšta, ir tuo džiaugiuosi, jaučiu, kaip įkvepiu ir iškvepiu orą, ir tuo džiaugiuosi; be abejo, tiek turi pakakti, jausti šiuos dalykus ir žinoti, kad visa gyvuoja kartu, žemė ir jūra, dangus ir šviesuliai.

ΚΑΡΟ ΙΡ ΠΡΟΤΕΝΙΩ
ΚΝΥΘΑ

... dabar ...

SUTARTIS BUVO SURAŠYTA ANT PUIKAUS glotnaus auksaspalvio popieriaus sanskritu ir angliškai. Mudu su Hanumanu susikaupe ją perskaitėme, ir tikrai, nei klaidų, nei klastingų išlygų smulkiu šriftu, kurios vėliau pridarytų nemalonumų.

– Teisingai, – tariau. – Man pasirašyti krauju?

– Nebūk kvailas, – atsiliepė Jama ir padavė plunksną. – Jei, tavo nuomone, tokie dalykai – geras skonis, ilgai neišstempsi.

– Pamatysim, – atsakiau, raudonu rašalu keverzodamas savo vardą angliškai ritinėlio apačioje. Išsiunčiau į aikštę Sairą, davęs nurodymą atsivesti visus bendraamžius draugus, kuriuos pavyks įtikinti mesti kriketą, prisaikdinus laikyti paslaptį ir pažadėjus šaunią istoriją. Kadangi teks stoti prieš klausytojus, kurie kiekvieną akimirką gali tapti budeliais, norėjau, kad jie būtų atrinkti šališkai. Man reikėjo daug jaunų veidų, trokštančių istorijų apie nuotykius, aistras ir garbę, jaunų protų, dar pasiduo-dančių nežmoniškų baisybių ir didingos meilės pagundoms. Kai Jama įsitaisė juodajame soste, o Hanumanas atsitūpė ant durų staktos, išgirdau kieme jaunų balsų murmesį, daugiausia hindi ir anglų, bet kalbėta ir pandžabų, gudžaratų, tamilų, bengalų, dar kokių tuzinu kalbų. Atsidarė durys, ir įėjo Saira savim patenkinta mina.

– kiek? – išspausdinau.

– Keturios komandos, – atsakė ji. – Apie penkiasdešimt. Žinok, lengva nebuvo.

- Pilnas kiemas, – tarė Mrinalinė, pravėrusi duris.
- ačiū, – padėkojau (išspausdinau) Sairai: akivaizdu, kad jos deramai neįvertinau. – ką tu jiems pasakei?
- Ką liepei: visiškai slaptai, pasakojimas, apie tave nieko. Štai taip rašai didžiąsias, – parodė. – Didžiųjų raidžių klavišu.
- A, išspausdino ji. AB, ABC...
- Hanumanas suposi, įsikibęs į gegnę ranka ir uodega.
- Taigi, – prabilo jis, – kokia tavo pasakojimo kompozicija?
- Kas? – nesupratau aš.
- Pasakojimo sandara, – jis perbedė mane akimis ir nukrito ant lovos. – Nepagalvojai, a?
- Ne, – susigėdęs prisipažinau. – Ketinau pasakoti paprastai.
- Negi dar nežinai? Paprastumas yra tavo amžiaus praeiksmas, Sandžajau. Būk suktas, būk vingrus, būk įmantrus. Atsisakyk niūraus trumpumo ir skubos. Leisk mums pasimėgauti tavo raizginiais. Be to, tau reikia konstruktyvaus pasakojimo, nes jis rimtas ir ramus. Tu pernelyg įsijautęs pasakotojas, o tavo klausytojus tai vargina. Ne, ramus pasakotojas turi pasakoti istoriją išsilavinusiems ir išrankiems klausytojams gražiame ir tyliame miške. Tada istorija savaime tobula, užbaigta ir vientisa. Taip visada būdavo, taip ir turi būti.
- Jei jūs taip sakote... – atsiliepiu.
- Sakau, o kas aš toks?
- Hanumanas, klastingiausias iš dialektikų, nepriekaištingas estetas.
- Ir neužmiršk, – pridūrė Hanumanas, – aš klausausi. – Jis šovė į viršų prie gegnių ir juokdamasis apsisuko. Paskui atsitūpė kampe tarp dviejų sijų, plačiai šypsodamasis ir mirksėdamas raudonomis akimis.
- Gana, – tarė Jama. – Pradėk.
- Apsidairiau. Mrinalinė sėdėjo lauke prie pat durų, pasiruošusi skaityti išspausdintą tekstą mano mažiesiems pagalbinin-

kams kieme. Ašokas ir Abhajus sėdėjo greta už rašomojo stalo. Saira įsitaisė šalia manęs ant lovos, pasiėmusi popieriaus lapų ir atsarginių rašomosios mašinėlės juostelių. Girdėjau lauke tūkstančius paukščių ir už lango mačiau gyvatvorės lapus, nuauksintus saulėlydžio.

– Gerai. Klausykitės.

– Taigi, – prabilo jis, – kaip tau tokios sąlygos?
Kasdien po dvi valandas savo pasakojimu turi sudominti
mažiausiai pusę klausytojų. Jei kurią nors akimirką
aš nusprėsiu, kad didesnė dalis publikos nuobodžiauja
ilgiau kaip penkias minutes, būsi nubaustas.

VIKRAM CHANDRA – vienas žymiausių šiuolaikinių indų kilmės rašytojų, gyvena Mumbajuje ir JAV, Kalifornijoje, kur Berklio universitete dėsto kūrybinį rašymą. Jo kūryba dėl savo sluoksniškumo, magiškojo realizmo ir kalbos vaizdingumo lyginama su Salmano Rushdie romanais. „Dievų šokis“ – pirmasis autoriaus romanas, iškart atkreipęs ne tik plačiosios visuomenės, bet ir literatūros kritikų dėmesį. Jis buvo apdovanotas *David Higham* premija ir *Commonwealth Writers* premija už geriausią pirmąją knygą.

Šio romano pagrindas – legendinio XIX a. anglų-indų kario, vadinto „Sikandaro sahibu“, pulkininko Jameso Skinnerio autobiografija. Tačiau iš tiesų tai monumentalus pasakojimas, fantastiškas nuotykis skaiytojui, sekančiam susipinančias indo studento ir beždžionės istoriją. O beždžionė yra... gyvūno pavidalu atgimęs žmogus, kuris, norėdamas išvengti mirties, sudaro sandėrį su dievais: kasdien jis privalo papasakoti po istoriją. Čia Indija, čia dievai vaikšto po žemę. Čia žmonės atgimsta gyvūnų pavidalais ir įsiveržia į mūsų kasdienybę, pripildydami ją magijos.

Viena vertus, tai magiškas realizmas, pasaka, kita vertus – realistinis pasakojimas. Nuo XIX a. Indijos iki pankų muzikos Los Andžele viskas susimaišo, šimtai personažų, dievų, gyvūnų susipina į monumentalų, magišką epą. Pasakiškos moterys, herojiški žygdarbiai, indų filosofija ir vakarietiškas mentalitetas, mitologija, praeitis ir dabartis, Amerika ir Indija šiame postmoderniame ir pokolonijiniame romane susilieja į ištisus stulbinantį paveikslą.

Tai indiškasis Markesas ir „Tūkstantis ir viena naktis“ viename.

ISBN 978-609-466-400-7

TYTO ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt